

2023. december 08. péntek – 5784. kiszlév 25.

www.frankel.hu

péntek kabalat szabat 18:00 | gy. gy. 15.35 | szombat 10:00 | havdala: 16:45

75/11

VÁJÉSÉV és HANUKA SZOMBATJA (I. Mózes 37.1. – 40.23.)

וישב

József megutáltatja magát testvéreivel, akik halálhírét költik és eladják őt vándor kalmároknak, akik Egyiptomba viszik, ahol szolgál lesz Potifár házában. Közben Jehudá megnősül és három fia születik, akik közül kettő meghal. József közben emelkedik a ranglétrán, Potifár házában vezetője lesz, majd annak felesége szemet vet rá és amikor nem sikerül elcsábítania, börtönbe juttatja.

“És lakott”, mármint Jákob Kánaán országában. Testvérei nem szerették Józsefet, mert “mószert” (rossz híreket hozott fivéreiről atyjuknak) és fellengzős álmaival is bosszantotta őket. Ezért gödörbe vetették, amelyben nem volt víz, de lehettek mérges kígyók. Lehúzták róla azt a tarka köntöst, amelyet apjuk kivételezett szeretete jelének tekintettek. Az arra haladó midjaniták hallották a gödörből kiáltó József jajszavát, kihúzták onnan és eladták egy izmaelita vándorkereskedő csoportnak húsz ezüstért, s a pénzért sarut vásároltak maguknak. A testvérek a tarka köntöst egy kecske vérebe mártották, és Jákobhoz vitték, bizonyítandó, hogy vadállat tépte szét a fiút. Közben Jehuda és menyé történetét meséli a szidra. Majd folytatódik József regénye. Megérkezett Putifár házába. Az egyiptomi férfi magas rangot viselt, a testőrség főtisztje volt. József tehetsége igazolódott, a ház vezetését, az ügyek intézését gazdája rábízta, amelyet szerencsés kézzel el is látott. A szép ifjú megtetszett Zulejkának, Putifár feleségének, de az erkölcsös ifjú megtagadta az engedelmességet. A kikoszorózott tekintélyes asszonyság letépte Józsefről a ruhát és erőszakossággal vádolta meg nagy hatalmú férjénél, aki bár gyanakodott – de a vád alaposnak látszott és József börtönbe került. Tehetsége ott is megmutatkozott és a börtön őre számos feladatot bízott rá. A börtönbe két miniszter is került, a főpohárnok és a fő-sütőmester. A magyarázat szerint az előbbi azzal vádolták, hogy a fáraó italában legyet találtak, a sütőmester kalácsában felforgácsot leltek. Mindketten álmodtak. Álmukat József megfejtette és jóslata bevált. A serlegek mesterét rövidesen szabadon engedték, és tisztébe visszahelyezték, mert a légy egy pillanat alatt a pohárba kerülhet. A fő-sütő mestert azonban kivégezték, mert a liszt megszítálása kötelessége lett volna. József megkérte a pohárnokot, hogy szóljon az érdekében, mert ártatlanul vetették tömlőbe. A hálás miniszter ezt meg is ígérte, csomót kötött a zsebkezdőjére, hogy el ne felejtse, de bizony elfelejtkezett Józsefről is, és az ígéretéről is.

Megkezdődik Mózes első könyvének legérdekesebb elbeszélése, József története. József a szeretett feleség, Ráchel fia és így Jákob akaratlanul is kényeztette. “Jisráel jobban szerette Józsefet minden fiánál, mert öregsége gyermeke volt és díszes mentét csinált neki.” Az elkényeztetett, 17 éves József árukkodott testvéreire apjánál. A hagyomány szerint a testvérek lenézték Jákob ágyasainak fiait (Bilha és Zilpa szolgálónők) és azokat szolgálóknak nevezték. Józsefet kétszeresen is gyűlölték: elkényeztettségéért és árukkodásáért. A történet József álmaival folytatódik, melyek arra mutattak, hogy uralkodási vágyai vannak. (A kénék és az égitestek meghajoltak előtte.) “Szóltak hozzá testvérei: hát uralkodni akarsz rajtunk? És még jobban meggyűlölték.” Végül is kivárták az alkalmat és eladták Józsefet rabszolgának. “Eladták Józsefet az izmaelitáknak húsz ezüstért, akik őt Egyiptomba vitték.” Egyiptomban mint szolga is magasra vitte és mikor börtönbe került végül, ott is nevet szerzett magának álmofejtéseivel. Az élénk és színes elbeszélés csúcsa, hogy József a Fáraó helyettese, illetve alkirály lett Egyiptomban. Az elbeszélés túl az irodalmi értéken nagyon sok erkölcsi tanítást ad az olvasó, a zsidó nép számára. József eladására az adott alkalmat, hogy apja kérésére elment testvéreikhez a távoli legelőkre, hogy hogylétük iránt érdeklődjenek. Mikor útközben emberekkel találkozott, így szólt: “Testvéreimet keresem én.” József testvéreit kereste, de helyettük gyűlölködő ellenségeket talált, akik előbb életére törtek, majd a vezető, Júda tanácsára eladták őt rabszolgának. “Így szólt Júda testvéreikhez: mi hasznunk van abból, hogy megöljük testvérünket. Adjuk el őt az izmaelitáknak, kezünkön ne száradjon vére, hiszen testvérünk ő.” Ez a mondat: “testvéreimet keresem én”, legfőbb erkölcsi tanítása az elbeszélésnek. Legyen bármi ellentét, különbség, ideológiai nézeteltérés a család vagy a nép körében, a legfőbb parancs: “testvéreinket keresni” – vagyis keresni és meglátni a közöset, az egyetértés felé törni. és nem gyűlölködni a másság miatt! Kicsiny kis országunkban életfontosságú kötelesség, hogy a különféle gondolkodású emberek, jobb vagy baloldal, vallásos és vallástalan, askenázi vagy szfárádi egymásban tevéreket lásson és a vita ne gyűlölködést, uszítást, sőt, emberéletek kioltását idézze elő. A hetiszakasz és a hozzá fűzött talmudi legendák a testvérgyűlölet elrettentő következményeit mutatják be. A Tóra elbeszélése szerint Jákob és egész családja kénytelen volt elhagyni Kánaán országát és Egyiptomba vándorolni. A Talmud következtetése az volt, hogy a testvérgyűlölet okozza a gálatot, a hazátlanságot, a szétszóratást. A Második Szentély pusztulásának háttere a “szinát áchim”, a testvérgyűlölet volt. Érdekes legendát fűz a Talmud az e heti szidrához. A Bár-Kochba-felkelés letörése után (isz. 135) Hadriánus császár megkérdezte a zsidó bölcseket, milyen büntetés jár annak, aki testvérét rabszolgának adja el. Ők tórai idézettel válaszoltak. “Aki embert lop és eladja, halállal lakoljon.” Erre a császár így szólt: “Nincs tudomásom róla, hogy József eladásáért bűnhődtek volna. Ezért Izrael tíz vezető férfiúja

fog lakolni a bűnért.” (Így végeztek ki tíz zsidó vezetőt, köztük Rabbi Akivát, Rábán Simon ben Gámlielt, stb.) Emléküket a Jom Kippur-i imában és egy Tisá Beáv-kor elhangzó gyászdalban örökítettük meg. Hetiszakasunk arra is tanít minket, mire vezet az elkényeztetés és a különbségtéves gyermek és gyermek között. Az irigység emberi tulajdonság és bőven előfordul testvérek között is. Nem minden családtagok közötti viszály végződik olyan happyenddel, mint József esete, amikor a rabszolgából végül is egyiptomi alkirály lett. Dávid király fiai között dúlt a királyság örökléséért folyó harc. Amnon, Ávsalom és Adonijáhu mind erőszakos halállal veszítették életüket az uralomért folyó testvérháborúban vagy szervezett lázadásban. Miként Jákov előnybe helyezte a szeretett asszonytól, Rácheltől született fiát, úgy Dávid király is a szeretett Bátsevától született Salamont nevezte ki utódjának, holott nem ő, hanem Adonijáhu volt az idősebb. A Tóra törvénye előírja, hogy az elsőszülött jogait tilos elvenni akkor is, ha nem a jobban szeretett asszony gyermeke. “Ha valakinek két felesége van és az elsőszülött a kevésbé szeretett asszonytól született, nem helyezheti (az apa) előnybe a szeretett asszony fiát.” Jákov halála előtt megáldotta fiait. Az elsőszülöttséget elvette a Leától született Reuventől és azt a Rácheltől született Józsefnek ítélte. A mai időkben az apai kivételezéssel párhuzamos fogalom az úgynevezett protekcionizmus. Nagyon sokszor nem az arra rátermett vagy jog szerint illetékes kapja meg az állást vagy feladatot, hanem a rokon, a barát vagy a gondolkodásban közel álló. Vajha megszívlelnénk a Biblia tanítását, és részrehajlás helyett mindig az igazság útját követnénk és a vetélytársban is mindig testvért látnánk.

Ebben a polgári évben december 7-én, csütörtökön este köszönt be Hanuka ünnepe. Attól kezdve nyolc napig ünnepelhetjük a csodát. Az ünnep annak a győzelemnek állít emléket, amelyet a Makkabeusok három évig tartó szabadságharc után arattak az Izraelt elfoglaló szíriai görögök fölött, és legyőzték a görögök hellenista zsidó támogatóit is, akik változtatásokat akartak bevezetni a zsidó vallásgyakorlatban. A harc i. e. 165-ben a Jeruzsálemi Templom visszafoglalásával ért véget. A győzelemmel helyreállt Izrael szuverenitása is. A “Hanuka” (חנוכה) szó azt jelenti: “felavatás”. Arra utal, hogy újra Isten oltalmába ajánlották a Templomot, amelyet a pogány bálványok és praktikák beszennyeztek. De mit is kell tudni pontosan az ünnep történelmi vonatkozásáról? Hanuka eredendően nem vallási ünnep, nem a Tórában gyökerezik, hanem egy szabadságharc, egy katonai esemény sikerének, a szellemi függetlenség kivívásának, illetve az ide kapcsolódó csodának állít emléket. Ez a csoda pedig részben a zsidóság viszontagságos körülmények közötti fennmaradását jelképezi. Alapvetően tehát a kisebb, kevésbé jelentős zsidó ünnepek közé tartozik, ugyanakkor több okból is különleges. Az ünnep egy történelmi esemény, események ünnepe. I.e. 332-ben Nagy Sándor legyőzte a perzsákat és átvette az uralmat a térségben, ezzel egy új korszak köszöntött be, melyet hellenizmusnak nevezünk. Nagy Sándor halála után hadvezérei egymás között felosztották a birodalmat. Júda az egyiptomi székhelyű Ptolemaioszok uralma alá került egészen ante 198-ig. I.e. 198-ban a szíriai Szeleukidák elhódították Júdát, megerősödött a görög kultúra befolyása, de a törvények a Tóra törvényei maradtak továbbra is. Igazi változást csak IV. Antiokhosz trónra lépése hozott, aki felismerte; ha az általa egyedül üdvözítőnek vélt hellenista szellemet akarja elterjeszteni, akkor a zsidó vallás lényegét, a Tóra törvényeinek betartását kell megakadályoznia. Megtiltotta a szombat megtartását, bálványszobrot állíttatott fel a jeruzsálemi Szentélyben. I.e. 167-ben Modiinban kezdődött a felkelés, melyet a Hasmoneus családból származó Mátitjáhu robbantott ki, aki megtagadta a bálványimádást, szétrombolta az oltárt és megölte a vallási parancsok ellen vétőt. Kezdetben öt fiával és kevés számú szimpatizánssal folytatta a partizánharcot, de halála után fia Júda Makabi vezetésével egyre erősödtek a felkelők és i.e. 164-ben az ország nagy részéből kiűzték a szír-görög hadakat, visszaállították a Tóra törvényeit, majd Kiszlév hónap huszonötödikén megtisztították a jeruzsálemi Szentélyt és újból felavatták. A Talmud szerint bölcseink tanították: kiszlév huszonötödikén kezdődik Hanuka nyolc napja, amikor sem böjtölni, sem gyászolni nem szabad, azért mert a pogányok egykor betörték a Szentélybe, megfertőzték a szent olajat. Amikor pedig a Hasmoneusok legyőzték őket, nem találtak többet, mint egyetlen olajos korsót, mely a főpap pecsétjével volt lepecsételve. Bár ez csak egy napi olajat tartalmazott, mégis csoda történt és nyolc napon át égett. Esztendőre rá ünneppé avatták e napot és zsoltárszóval, hálaénekekkel magasztalták az Ő.valót. Ami az ünnep vallási iránymutatását illeti, a legfontosabb vallási szertartás, hogy minden este meggyújtjuk a chanukai menóra lángját. A hanukia nyolckarú kandeláber, amelyen külön helye van a “szolgálágnak”. A karok lehetnek gyertyatartóként vagy viaszmécsstartóként kiképezve. A lángokat a “szolgálával” gyújtjuk meg: ezt sámasznak hívják. A gyújtás után – égve – visszatesszük a helyére. A hanukia lángjait napnyugta után, amint lehet, meg kell gyújtani. Az első estén egy lángot gyújtunk, a menórával szemközt állva a jobb kezünk felőli szélen. A második estén kettőt gyújtunk, és minden este eggyel többet, míg a nyolcadikon az összes láng nem ég. Minden este balról tesszük hozzá az új gyertyát a többihez, és balról jobbra haladunk a gyújtással. A menóra lángjának meggyújtása után folytathatjuk az imádkozást, vagy kikereshetünk az imakönyvből dalokat is, amelyeket a család közösen énekel. A hanukai menóra lángját nem szabad gyakorlati célra – olvasásra, világításra, cigarettagyújtásra stb. – használni. A “szolgagyertya”, a sámas arra való, hogy ha szükséges, ennek lángját használhassuk. A menórát az ablak közelében kell meggyújtani, hogy kívülről látni lehessen, ezáltal nyilvánosan hirdesse Hanuka csodáját. Szép dolog, ha a család minden tagjának van saját menórája, és mindenki gyújthat hanukai fényt. Ha ez nem lehetséges, a családtagok felváltva gyújtsanak! Az asszony az egész család számára meggyújthatja a lángokat. Pénteken este a menóra lángját a szombati gyertyáknál előbb kell meggyújtani, akkor is, ha még nem ment le a Nap. Szombaton este a hávdálá után gyújthatunk lángot a menórában. Az istentisztelet rendjébe Hanuka hetében beiktatjuk a Hállélt, valamint az Ál Hániszim (על הנסים)

hálaimát, amelyet a győzelmek és csodák emlékére mondunk. Ez utóbbit csatoljuk az étkezés utáni hálaimához is. Hanuka ünnepéhez kevés tilalom kapcsolódik: Ebben a nyolc napban nem szabad gyászbeszédet tartani és böjtölni, a nők pedig nem dolgozhatnak az alatt a körülbelül fél óra alatt, amíg a gyertyák égnek. Utóbbi annak állít emléket, hogy a szeleukidák elleni felkelésben az asszonyok is segítettek a férfiakat. Hanuka első napján a gyerekek pénzérméket, vagy cukorkát, diót kapnak, és trenderlivel játszanak, amellyel elnyerhetik egymástól az ajándékba kapott javakat. Elő szokott kerülni az ilyenkor alkalmazott aranszínű játékpénzecske(hanuka gelt), csak csokitallér, amivel jutalmazták egymást egy-egy pörgetést követően. Mivel hanuka nyolc napja általában a Karácsonyhoz van közel, a keresztények között élő zsidók természetes módon vették át az ajándékozás hagyományát, így a zsidó gyerekek hanuka első napján, vagy sokszor mindegyik napon kapnak valamilyen meglepetést. Emiatt sokan úgy gondolják, hogy a karácsonyhoz van köze az ünnepnek, de ez egyáltalán nem igaz. A hanukai dalok éneklésével eredetileg családias, meghitt jellegű az ünnep, de több helyen nagyobb, vidám összejövetelekkel, zenével tánccal, kulturális eseményekkel ünneplik a fények csodáját, a zsidó felkelők valószínűtlen győzelmét és a zsidó nép fennmaradását.

HÍREK A VILÁGBÓL

Mester Tamás , a BZSH elnökének ünnepi köszöntője. https://bzsh.hu/2023/12/07/mester-tamas-hanukai-koszontoje/
Dr. Grósz Andor: Boldog Hanukát minden hittestvérünknek! https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/zsido-vilag/dr-grosz-andor-boldog-hanukat-minden-hittestverunknek
Az esemény résztvevői indokoltan érezték a közös imát a terror áldozataiért, a háborúban szenvedőkért, a túsok mielőbbi kiszabadulásáért és a várva várt tartós béke megszületéséért. https://akibic.hu/2023/12/06/vallaskozitalalkozot-tartottak-a-lauder-iskola-es-a-piarista-gimnazium-diakjai/
Elérkezett az ideje , hogy a zsidók hallassák szavukat az antiszemitizmussal, a terrorizmussal és a közömbösséggel szemben. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/a-zsidoknak-is-hallatniuk-kell-a-szavukat
Egy gázai kétévnyi bérét költötte ékszerre Hanije fia. https://ujkelet.live/2023/12/07/egy-gazai-ketevnyi-beret-koltotte-ekszerre-hanije-fia/
Húskérdés a zsidó állam első éveiben. https://izraelinfo.com/2023/12/07/huskerdes-a-zsido-allam-első-éveiben/
Dramai döntés: Izrael megkezdte az alagutak elárasztását, veszélybe került a túsok élete. https://www.atv.hu/kulfold/20231206/izrael-alagutak-hamasz-haboru-gazai-ovezet
Németország is kitiltaná az EU-ból a szélsőséges izraeli telepeseket. https://444.hu/2023/12/06/nemetorszag-is-kitiltana-az-eu-bol-a-szelsoseges-izraeli-telepeseket
Szalay-Bobrovniczky Kristóf éppen a tel-avivi repülőtérre hajtott, amikor jöttek a palesztin rakéták. https://nepszava.hu/3217866_szalay-bobrovniczky-kristof-tel-avivi-repuloter-raketak
Brutális részletek derültek ki arról, hogyan kínozták meg az izraeli nőket a Hamász terroristái. https://magyarnarancs.hu/kulpol/brutalis-reszletek-derultek-ki-arrol-hogyan-kinoztak-meg-az-izraeli-noket-a-hamasz-terroristai-264016
A Hanuka a zsidóság büszke ünnepe. https://bzsh.hu/2023/12/06/a-hanuka-a-zsidóság-buszke-unnepe-3/
Orbán Viktor: A hanuka csodája hozza el a várva várt békét is mindannyiunknak! https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/élet-forma/orban-viktor-a-hanuka-csodaja-hozza-el-a-varva-vart-beket-is-mindannyiunknak
Ezért integettek vidáman a terroristáknak a több mint 50 napon át Gázában fogvatartott izraeli túsok. https://akibic.hu/2023/12/05/benyugtatozta-a-hamasz-az-elengedett-tuszokat-hogy-vidamnak-tunjenek-a-propagandavideokon/
Breier Ádám első mozifilmje, a Szabó Kimmel Tamás és Bezerédi Zoltán főszereplésével készült Lefkovicsek gyászolnak a kaliforniai Palm Springs Nemzetközi Filmfesztivál programjában debütál jövő év januárban. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/lefkovicsek-gyaszolnak-es-palm-springsben-debutalnak
A Hamász a humanitárius zónákból is rakétákat lő ki Izraelre. https://ujkelet.live/2023/12/07/a-hamasz-a-humanitarius-zonakbol-is-raketakat-lo-ki-izraelre/
Tisztújítást jelentett be és visszavonul a Munkapárt elnöke. https://izraelinfo.com/2023/12/07/tisztujitast-jelentett-be-es-visszavonul-a-munkapart-elnoke/
Netanjahu a Hezbollahnak: Ha támadtok, Bejrútból Gázát csinálunk. https://telex.hu/kulfold/2023/12/07/izrael-gaza-hamasz-haboru-62-nap
Szalay-Bobrovniczky Kristóf: Minden fórumon támogatjuk Izrael önvédelemhez való jogát. https://nepszava.hu/3217808_szalay-bobrovniczky-kristof-izrael-tel-aviv-tamogat-as-ukrajna-elutasitas
A Hamászban a terrorista szárny uralkodik, de Izrael a többi csoport vezetőit is likvidálná. https://hvg.hu/360/20231207_hvg_gaza_deli_offenziva_mit_akar_ahamasz_feloldhatatlan_dilemma
Izrael: „A Hamász már megértette, hogy senki sem fogja megmenteni őket”. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/izrael/izrael-a-hamasz-mar-megertette-hogy-senki-sem-fogja-megmenteni-oket

<p>Csütörtöktől ismét porgethetjük a trenderlit. https://bzsh.hu/2023/12/05/csutortoktol-ismet-porgethetjuk-a-trederlit/</p>
<p>137 személyt továbbra is fogva tartanak a palesztin terroristák a Gázai övezetben. https://akibic.hu/2023/12/01/105-gazaba-hurcolt-tusz-szabadult-ki-a-hetnapos-tuzszunet-alatt/</p>
<p>A táj alternatívái a magyar és izraeli kortárs képzőművészetben címmel. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/a-taj-alternativai-a-magyar-es-izraeli-kortars-kepzomuveszetben</p>
<p>Vaskardok: Likvidálások, videók és gyász. https://ujkelet.live/2023/12/07/vaskardok-likvidalások-videok-es-gyasz/</p>
<p>Netanjahu közömbösséggel vádolta meg a világot az iszlamisták szexuális bűneivel szemben. https://izraelinfo.com/2023/12/06/netanjahu-kozombosseggel-vadolta-meg-a-vilagot-az-izlamistak-szexualis-buneivel-szemben/</p>
<p>„Hitlernek igaza volt” – a gázai háború kitörése óta fellángolt a zsidók és a muszlimok elleni gyűlölet Európában. https://24.hu/kulfold/2023/12/04/izrael-hamasz-haboru-eu-gyololet-tamadasok-antiszemizmus-izlamofobia/</p>
<p>Az izraeli kormány a Hamász kiterjedt európai hálózatára hívta fel a kontinens vezetőinek figyelmét. https://hvg.hu/vilag/20231206_haboru_Izrael_level_Hamasz_jotekonyasagi_szervezetek</p>
<p>Hán Júniszban, a föld alatt bujkálhat a Hamász vezetője. https://444.hu/2023/12/07/han-juniszbán-a-fold-alatt-bujkalhat-a-hamasz-vezetoje</p>
<p>Több európai országra, köztük Magyarországra is utazási figyelmeztetést adott ki Izrael. https://nepszava.hu/3217748_izrael-magyarország-franciaország-nemetország-utazas-figyelmeztetes</p>
<p>Az izraeli hadsereg elérte a Hamász vezetőjének az otthonát. https://24.hu/kulfold/2023/12/07/izrael-hamasz-haboru-elo-hirfolyam-2/#a-rafahi-hataratkelohely-megnyitasat-keri-az-ujsgirok-számara-a-riporterek-hatarok-nelkul</p>
<p>A zsidó és a palesztin is elvesztette a lányát – azóta „testvérnek” szólítják egymást. https://hu.euronews.com/2023/12/02/zsido-palesztin-borton-halal-gaza-jeruzsalem-testver</p>
<p>A dán védelmi minisztérium a terrorizmus “komoly” veszélyére figyelmeztet, és azt mondja, hogy a rendőrség erőforrásait a végsőkig megterheli a Hamász elleni izraeli háború okozta feszültség. https://www.szombat.org/politika/dania-ezentul-fegyveresek-vedik-a-zsido-intezmenyeket</p>